Työelämän laatu ja sosiaaliturva osasto/Rahkola/uh **26.10.2016**

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta to 27.10.2016 klo 12.15

Lausunto hallituksen esityksestä HE 210/2016 vp laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Esityksessä tiukennettaisiin työn vastaanottovelvollisuutta ja velvollisuutta osallistua aktiivitoimenpiteisiin seuraavilla tavoilla:

- Tulo- ja kuluvertailusta luovuttaisiin kokoaikatyön osalta ammattitaitosuojan päätyttyä. Kokoaikatyötä olisi otettava vastaan, vaikka käteen jäävä palkka olisi kustannusten jälkeen työttömyysetuutta alhaisempi.
- Työssäkäyntialueen ulkopuolelta tarjotun työn vastaanottamisessa edellytettäisiin oman auton käyttöä.
- Työstä kieltäytymisen perusteella asetettava korvaukseton määräaika pitenisi 90 päivään, jos työnhakija on jo valittu työpaikkaan.
- Työttömälle tulisi velvollisuus osallistua myös sellaisiin palveluihin, joista ei ole sovittu työllistymissuunnitelmassa.

Lisäksi työstä kieltäytymisen perusteella asetettavan korvauksettoman määräajan ehdotetaan alkavan 30 päivää työstä kieltäytymisen jälkeen. Maahanmuuttajille tarjottavien palveluiden velvoittavuutta ja sanktioita ehdotetaan yhtenäistettäväksi.

Työn vastaanottovelvollisuuden ja sanktioiden tiukennukset vaikutuksiltaan vähäiset

Esityksen tavoitteena on työttömyysjaksojen lyhentäminen ja työllisyyden parantaminen. Työllisyysvaikutukset jäävät esitetyillä keinoilla kuitenkin hyvin rajallisiksi, mikä on ansiokkaasti todettu myös hallituksen esityksessä.

Työmarkkinoiden merkittävin ongelma on yhä työn kysynnän puute, eli työpaikkoja ei ole riittävästi. Sen seurauksena työttömyysjaksot pitkittyvät ja pitkäaikaistyöttömyys kasvaa edelleen nopeasti, vaikka muutoin työttömyyden kasvu on pysähtynyt. Esitetyt toimet eivät lisää työpaikkojen määrää, jolloin niiden vaikutukset jäävät nykytilanteessa hyvin rajallisiksi.

Nykyisessä työllisyystilanteessa olisi kaikkein tärkeintä turvata aktiivitoimenpiteiden riittävä volyymi erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu on jo nostamassa rakennetyöttömyyttä, jota on vaikea saada laskemaan edes talouskasvun joskus vauhdittuessa. Korkea rakennetyöttömyys uhkaa hidastaa talouskasvua tulevaisuudessa.

Muutokset osin paluuta vanhaan ja niiden taloudellinen merkitys on vähäinen

Esitetyissä muutoksissa on osin kyse vanhojen, jo kertaalleen tarpeettomina tai haitallisina poistettujen, säännösten ottamisesta käyttöön

uudelleen. Tulo- ja kuluvertailu poistettiin kokoaikatyöstä vuonna 2014 hallituksen esityksen HE 162/2014 vp valiokuntakäsittelyn yhteydessä. Nyt se ehdotetaan palautettavaksi hieman aiempaa lievemmässä muodossa. Samoin työllistymissuunnitelmaan sisältymättömien palveluiden velvoittavuus poistettiin vuonna 2012 (HE 111/2011 vp). SAK ei pidä näiden kertaalleen poistettujen sääntöjen palauttamista perusteltuna tai tarpeellisena.

Muutamia vuosia sitten poistettujen sääntöjen ottaminen käyttöön uudelleen heikentää luottamusta työvoimapolitiikan johdonmukaisuuteen ja ennakoitavuuteen. Ei ole myöskään uskottavaa, että kertaalleen tarpeettomiksi katsotut säännöt olisivat yhtäkkiä muuttuneet toimiviksi ja tehokkaiksi.

Työnhakijan kannalta erityisen ongelmallista on niiden palvelujen muuttaminen jälleen velvoittaviksi, joista ei ole sovittu työllistymissuunnitelmassa. Suunnitelman ulkopuolisten palvelujen velvoittavuus heikentää työllistymissuunnitelman tehoa ja voi johtaa työnhakijan kannalta huonosti ennakoituihin ja epätarkoituksenmukaisiin palveluihin.

Kokonaisuutena katsoen tiukennuksia voidaan pitää kokonaistaloudellisilta vaikutuksiltaan vähäisinä. Yksittäisen työnhakijan kannalta uudet seuraamukset voivat kuitenkin yksittäisissä tilanteissa olla kohtuuttomia. Esityksen hyödyt ja yksilötason haitat eivät siten ole tasapainossa.

Osa muutoksista myönteisiä

Työstä kieltäytymisestä seuraavan korvauksettoman määräajan alkaminen vasta 30 päivän kuluttua kieltäytymisestä vähentää karensseihin liittyvää byrokratiaa ja yllätyksellisiä takaisinperintöjä sekä tehostaa karenssien käyttäytymisvaikutusta. Nykyisin korvauksettomat määräajat alkavat usein takautuvasti, mikä aiheuttaa työnhakijalle ja etuuden maksajalle hankalia takaisinperintöjä. Karenssin myöhentäminen vähentää takautuvia etuusmuutoksia ja tuo työnhakijalle mahdollisuuden varautua taloudellisesti etuuden menetykseen. Karenssin pystyisi lisäksi jatkossa välttämään menemällä töihin tai aktiivitoimenpiteeseen, mikäli sellaisia on tarjolla.

Esityksessä ehdotetaan maahanmuuttajille tarjottavien palvelujen sanktioinnin yhdenmukaistamista. Muutosten myötä sanktiot osin kevenisivät ja osin kiristyisivät nykyisestä. Sanktiot olisivat linjassa muiden työvoimapalvelujen kanssa ja ne olisivat nykyistä johdonmukaisempia. Muutos on siten kannatettava.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry